

העורך כביטוי לממלכתיות מדינתנו וצבאנו

הרב יוסף חייקין

ראשי פרקים

- א. מבוא
- ב. המניע לשקיעת ההתלהבות
- ג. העורך כביטוי לממלכתיות
- ד. העורך כאבן בוחן
- ה. לחיות בעורך באור האמת

א. מבוא

בנוהג שבעולם רגילים לדרג את השירות הצבאי ביחידות העורך כבעל ערך משני לשירות ביחידות הקרביות. השירות ביחידות הקרביות נעטף בהילה של סיפורי גבורה ומורשת קרב והנוער נמשך אחריו כבמטה קסם ומשקיע את מרצו וחשקו בהגעה ליחידות החוד שבצבא, ועוד כהנה וכהנה מאמצים להשלים כראוי את ה'מסלול'.

אבל, למרות כל ההתלהבות הראשונית, ניכרת לעתים קרובות התופעה של פריקת מתח ו'יציאת האוויר מהמפרשים' מייד עם סיום ה'מסלול', ועוד יותר בתקופה שלאחריו – אצל רבים מצעירינו הנלהבים. גם ליחידות אלו חודרת פתאם אווירת העייפות והקיטור: 'עזוב אותך מהצבא הזה', 'גם אני התלהבתי כמוך בהתחלה' וכד'.

ואנחנו עומדים תמהים על התופעה: היכן ההתלהבות, היכן האידיאלים שאִתם הלכו לשרת את המדינה?

ב. המניע לשקיעת ההתלהבות

אם נתבונן היטב נראה שה'אידיאלים' האלה עצמם, ההתלהבות הזאת בעצמה, הם הגורמים, אם לא ישירות אז ודאי בעקיפין, לירידת המתח המתוארת.

מהו באמת מקורה של ההתלהבות? האם הכוח המניע והדוחף לשירות משמעותי בצבא הוא הרצון ליטול חלק במפעל ראשית צמיחת הגאולה, המובנה אצל החייל בראי האמונה וההליכה בדרכי ד' או שהוא משאיפות 'המיצוי העצמי' ו'השירות המאתגר' המצויות במחוזות הציבור הכללי?

אם אכן עיקר המשקל הוא של המיצוי העצמי והתלהבות הנעורים – 'המורעלות' – אזי הבקיעים במוטיבציה לא יאחרו לבוא.

אמנם השירות ביחידות הקרביות בוודאי משובח הוא, וראוי לכל עידוד והערכה, גם בליווי סיפורי גבורה, אבל עוד יותר – בלעדיהם. כי לפני סיפורי הגבורה, לפני ההתלהבות, צריכה להיבנות העמדה, נקודת המוצא – מה הוא עבורנו השירות בְּצָבָא מדינתנו המתחדשת.

כל התלהבות טובה היא ומוסיפה עוצמה וחיוניות על גבי עמדה מוצקה, ראייה אמונית גדולה ושלמה, ראיית התקיימות אחיזתנו הממלכתית השלמה בארץ גאולתנו. ללא מקורה, תתנדף ההתלהבות ותחלוף, אם לא בתחילת האתגר, אז לא הרבה אחריו.

עמדתנו המוצקה היא – חלקנו בעבודת הכלל; שותפותנו בהתקיימות המצווה הכל כך כללית, עד כדי מסירות הנפש ממש, של האחיזה – דווקא באחיזה כללית ציבורית – בארצנו: "לא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה"¹.

ג. העורך כביטוי לממלכתיות

האחיזה הזאת היא דווקא של הכלל כולו, דווקא כמדינה, כעם ריבון בארצו, במלוא הצורה הממלכתית השלטונית, שהרי ישיבת יהודים בארץ ישראל התקיימה לכל אורך שנות גלותנו הארוכות – ברב או במעט. גם הגנה עצמית כעין 'השומר' ו'הליגה להגנה יהודית' היתה, בגילויי גבורה והתמסרות של יחידים עזי נפש.

אבל מה שהתחדש לנו במדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו – הוא "קיום המצוה הנשגבה, מצות הרבים והציבור, מצות ישראל, שמתחייב בה כל אחד מאתנו, כדברי הרמב"ן, שלא נעזבה ביד זולתנו, בהיות ידנו תקיפה על ארצנו ושליטתנו קיימת עליה"². ואם זאת העמדה, זהו דווקא ממד שותפותנו בעשייה הלאומית. מה מבטא ומגלה ביתר שאת את הפן הכללי ממלכתי? הווה אומר: השותפות בחלק המערכתי דווקא. השותפות במערכותיו הניהוליות-ארגוניות של הצבא, על כל מורכבותו וגודלו כצבא מדינה.

אמנם ודאי שלא נוכל לקפח את חלקם של הלוחמים הנחלצים חושים לפני המחנה במוכנות נפלאה של מסירות נפשם ומאודם. הם אמנם יהיו תמיד האוחזים בראש החוד, ראש החץ, של מאבקנו מול אויבינו.

אבל את ביטוי המשמעות הציבורית הממלכתית שבמאבק, יבטאו ביתר שאת דווקא חיילי המערך הכללי, השותפים לאו דווקא בלחימה אלא בבניין המערכתי הצבאי. לא עוד שומר עז רוח העומד מול שודדים ורוצחים ומנסה להציל את מה שבידו, אלא **מדינה, עם**, "גור אריה יהודה" שְׁנַעוֹר משנתו – שנת הגלות, ועומד על רגליו להפר עצת הקמים עליו.

1. רמב"ן בהשגות על ספר המצוות ד.

2. הרצ"ה קוק זצ"ל, לנתיבות ישראל, לתוקף קדושת יום עצמאותנו.

גור אריה יהודה זה, הגילוי המדינתי שבצבא, ניכר לאין ערוך בחיילי המערך העורפי, המעמידים את הצבא – כצבא, כמערכת ביטחון של מדינה ריבונית.

ולכן, במובן העמוק והיסודי של שותפותנו במערכות הצבא, דווקא לקיחת החלק במערכתיות הצבאית הכללית, היא זו שתיתן את הכיוון, את הציור הנכון, של חשבון האמת של עשייתנו הצבאית, גם זו הקרבית.

ד. העורך כאבן בוחן

ולא רק שאין שום צד של בדיעבד בשירות העורפי מצד עצמו, אלא שאפילו הבחור הנמרץ, בעל הכישורים המתאימים, אשר נמשך לבו לראש החץ, ליחידות השדה – מוטב לו שיעשה חשבון נפש אמתי ועמוק, בינו לבין עצמו, מהו הכוח הדוחף, מה הוא המניע המושכו ליחידות החוד דווקא. ואם יחוש בקרבו שיצר ההרפתקנות, המיצוי העצמי הוא זה, יצר ה'אקשן', ואולי ח"ו יצר ההתהדרות באותות ובסמלים – יעשה מייד חשבון נפש עמוק, לשוב בתשובה שלמה ממחשבות ילדות שכאלו, ויקבל עליו – בעבודת המידות – לחדש ולבנות את עמדת הליכתו בדרכי ד', עמדת דרכו האמונית-הכרתית שבעבודת ד' שלו בצבא.

וכיצד יאבחן לעצמו את התייצבות עמדתו על דרך הישר, על דרך צעידתו האמתית במערכות הצבא? הווי אומר – על ידי יחידות העורך; על ידי בחינה עצמית של מידת מוכנותו-העקרונית לשרת דווקא, וקודם לכל, ביחידות העורך. האם לשם האידיאל של עצם השותפות במפעל העוז הממלכתי³ הוא מוכן, בעיקרון, לכל תפקיד, גם ביחידות נעדרות הברק והזהרה, אבל בעלות הביטוי לממלכתיותו של הצבא כצבא של מדינה, עם כל מערכות מפקדותיו וניהולו הרחב והמסועף.

בכך תיבחן העמדה האמונית האמתית הבוגרת, של ההשתתפות במערכות המלחמה, ובכך תיבחן לקיחת החלק במערכה הצבאית כהמשך עבודת ד' וישראל עמו אשר אתנו.

3. בנקודה זו ראוי להעיר: המאמר נכתב זמן רב לפני פינוי גוש קטיף, יצְנָה וּפְזוֹן ב"א. בטרם ההגהה האחרונה חלפה עננה כבדה מעל חיינו הציבוריים בצורת ניצולו הציני של הצבא לביצוע הגירוש, שמהירות ו'נקיות' ביצעו מילאו את צרכי הפוליטיים והאישיים של אדם אחד.

אמנם כל עוד עדיין משמש הצבא ברוב פעילותו לביטוי העוז הממלכתי במדינתנו היקרה לנו מפז – אכן תקיפה חובתנו וזכותנו לשותפות במערכותיו. אבל, עם זאת, אכן נפל דבר. שותפות זו כבר איננה מובנת מאליה כפי שהיתה כל השנים. (שדרת הפיקוד העליונה של הצבא הראתה – תוך שיתוף פעולה ער – שניתן לשנות את כל כיוון תפקודו של הצבא, ולהפנות את כל תודעתו ומשאביו מעיסוק בצורכי הביטחון של המדינה לעיסוק בצורכי השלטון והמשטרה של ההנהגה הפוליטית.) נידרש לבחינה מתמדת של עצם לקיחת חלקנו בצבא וגם, בד בבד, לעיצוב ולייצוב עמדתנו מול הרוח הפוסט-מודרנית הממלאת כל פינה בו ומדריכה את דרכו ופעילותו.

ה. לחיות בעורף באור האמת

ואם זוהי דרך הבחינה העצמית של חיילי המערך הלוחם, הרי למשרתים ביחידות העורף עצמם אין זו רק בחינה – זוהי מציאות, קיום עצם השותפות בהתגשמות גילוי תוקף ראשית צמיחת גאולתנו – בשירות עצמו, ללא סיגים, ללא פניות אישיות של התלהבות נעורים והגשמת חלומות ילדות.

כל לבישת מדים מדי בוקר, כל לחיצת ENTER במקלדת, כל ישיבת עדכון, גם, ואולי דווקא, ברוב חדגוניותן, גילוי הן של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"⁴. כל מפעליך בשירות הצבאי – לשם חלקך במערכות ישראל הוא; ללא פניות, ללא הילת גיבורים.

דווקא הכרה שכזו תיתן עוז ותעצומות להשקעה ולהשתדלות (ומתוך כך להצלחה ולחדווה) גם בדברים שהם לעתים כל כך אפורים, כמו עבודת אפסנאות, תיוק ניירת או ניהול שק"ם יחידתי.

מדוע? כי חשובים הם, מצד עצמם, מצד היותם איבר של גוף גדול, של מפעל ענק – מפעל תקומתנו ועמידתנו הציבורית המתחדשת בארצנו, ראשית צמיחת גאולתנו, שיבת שכינה לציון.

זוהי עמדת האמת; זוהי נקודת המוצא להכרת חלקנו בשירות הצבאי.

כאשר זה מקור המוטיבציה, מתגלים כוחות נפש ותעצומות רוח לעבור בכל מכשול, בין מכשול של רוטינה קרבית בבט"ש, במעצרים מדי לילה, ובין מכשול של עבודה אפורה ומכשלות עיניים ולב בסביבה חברתית רבת גוונים וריגושים, וכהנה קשיי יום-יום בבסיסי העורף.

העשייה הצבאית תקבל מובן של המשך ההתעצמות האמונית ומפעל הקודש של עבודת ד' וישראל עמו, שאותה התחלנו בבית, בישיבה, במכינה. כל הקשיים והתקלות יקבלו ומקבלים פרופורציה, ויתגלו כמהמורות קלות בדרך הרחבה של הצעידה הבוטחת במסילת מפעלי אמונתנו שלמענה מגייסים אנחנו את כל לבבנו, נפשנו ומאודנו.

ובהליכה התעצומתית הזאת לא רק שנשמר את אשר החילוננו, אלא אף נוסף ונגביר חיילים ונזכה להיות מקדשי ד' לעיני כל.

4. משנה אבות ב יב.